

Comparison of the effect of collaborative learning and traditional learning method (lecture) on communication skills of medical students in Shiraz University of Medical Sciences in 1398

Fatemeh Rahimi: Master student of educational technology, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Fatemeh Ghasemi: Master student of educational technology, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Hasan Rahgozar*: Faculty member, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Abstract: This study aimed to compare the effect of collaborative learning and traditional learning methods on medical students' communication skills at Shiraz University of Medical Sciences in 1398. This research was a quasi-experimental study with a pretest-posttest design. The statistical population in this study was all basic science students of Shiraz Medical School in 1998. The statistical sample was determined based on Cochran's formula of 208 people. Those who were trained in collaborative learning and communication skills before and after training were examined. The Queen Livestock Communication Skills Questionnaire, which consisted of 34 questions published by the Queen Livestock Institute (2004), was used in this study. The collected data were analyzed using Student's t-test and paired comparison in SPSS software (23). The present study's findings showed that students' mean and standard deviation is the traditional educational method (140.54 46 2.46), and the mean and standard deviation of students is the collaborative educational method (142.31 98 1.98). Based on the results of this study, it can be stated that students trained collaboratively have higher insights and knowledge about the communication process and have more determination than students of the traditional method. The results showed that the collaborative educational method affected students' communication skills. Students had more communication skills than before; education and collaborative learning significantly improved students' communication skills in the participation-oriented group.

Keywords: collaborative learning, traditional learning, lecture, communication skills medical students.

*Corresponding author: Faculty member, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Email: rahgozar.hasan@yahoo.com

مقدمه

یادگیری اجتماعی نشأت می‌گیرد. این توانایی که دانشجویان به طور مشارکتی با هم کار و فعالیت کنند، یکی از عوامل مهم تقویت مهارت‌های اجتماعی، ایجاد دوستی‌های پایدار، ادراک دیدگاه دیگران است. داشتن مهارت‌هایی از قبیل: خواندن، صحبت کردن، گوش دادن، نوشتن، محاسبه کردن، قدرت حل مسئله است. اما اگر افراد نتوانند این مهارت‌ها را در تعاملات اجتماعی خود، در مشاغل و محیط کاری، در محیط خانواده و دیگر محیط‌های اجتماعی به کار ببرند، همه‌ی آنها کاملاً بلا استفاده خواهند بود.

به باور کارشناسان آموزشی، فراگیری‌هایی که به روش یادگیری مشارکتی به یادگیری می‌پردازند، نه تنها مطالب را بهتر می‌آموزند بلکه از فرایند یادگیری لذت بیشتری نیز می‌برند. چرا که به جای اینکه صرفاً شنونده باشند به شکلی فعال در فرایند یادگیری شرکت می‌کنند و دانشجویان را مسئول یادگیری خود می‌دانند (کرامتی و حسینی ۱۳۸۷). در همین راستا، یادگیری مشارکتی به عنوان یکی از شیوه‌های فعال یادگیری است مورد توجه صاحب‌نظران واقع شده، و تأثیر خود را در تکامل همه-جانبه دانشجویان نشان داده است (عباسی اصل ۱۳۹۵). یادگیری مشارکتی قادر به تغییر یادگیری غیرفعال فراگیران به یادگیری پویا و سازنده است (گرادی ۲۰۱۱). بهبود مشارکت گسترده دانشجویان در یادگیری به خودراهبر شدن آنان در فرایندهای یادگیری کمک می‌کند (لیو و بیوجین ۲۰۱۷). یادگیری مشارکتی از چشم-اندازهای جدید یاددهی و یادگیری است که در بعضی نظام‌های آموزشی جهان به عنوان جایگزینی برای پایان بخشیدن به سلطه شیوه‌های سنتی به ویژه سخنرانی شناخته شده است. راهبرد یادگیری مشارکتی در دهه‌های اخیر به عنوان رویکردی مؤثر در آموزش مطرح شده است. یادگیری مشارکتی به روشی گفته می‌شود که در آن یادگیرندگان در گروه‌های کوچک با هم کار می‌کنند و برای دستاوردهای جمعی شان مورد تقویت قرار می‌گیرند. ویژگی مهم این روش آن است که در آن اعضای

آموزش سنتی روش آموزشی است که در آن آموزگار اطلاعات را مستقیم و بدون واسطه و در مراحل مشخص به فراگیران منتقل می‌کند. آموزش مستقیم شامل الگوبرداری، تقویت، بازخورد، تقریب‌های متوالی و فعال بودن یادگیرنده طراحی دقیق برنامه و یادداشت‌های هدایت‌شده و بیان هدف‌های آموزشی قبل از آموزش، سازمان‌دهنده‌های ترسیمی و نموداری و استفاده از پیش‌سازمان‌دهنده و نقشه مفهومی هنگام شروع آموزش، نمایش‌های دیداری، آموزش یادیارها، ارائه مطالب با گام-های مشخص و تعیین شده، دادن تمرین و دادن بازخورد است (فیضی و مصرآبادی، ۱۳۹۵).

منظور از شیوه سنتی، شیوه سخنرانی یا استاد محور است و دانشجو در کلاس درس، شنونده محض صحبت‌های استاد است و درگیری و مشارکت بسیار اندکی در امر آموزش دارد. منظور از شیوه فعال از نوع یادگیری مشارکتی است. در این روش یک ساختار اجتماعی خلق می‌شود که اساس آن ارتباط متقابل دانشجویان از طریق گفتگوست. به گروه‌های یادگیری از طریق همیاری، وظایف آموزشی داده می‌شود که علاوه بر صحبت کردن که احتیاج به تجزیه و تحلیل دارد، محرک شناختی به همراه مشارکت اجتماعی برای رشد شناختی آنها فراهم می‌شود (میرزاخانی ۱۳۸۷).

امروزه در مباحث تعلیم و تربیت بحث یادگیری مشارکتی و فراگیران فعال، جایگاه ویژه‌ای دارد. یادگیری فعال پایدارترین نوع یادگیری است که فراگیران بیش از آموزش‌دهنده در فرایند یادگیری سهیم هستند. در سال‌های اخیر از این رویکرد که دانش تولید شده توسط فراگیران سومنده بوده و قابل انتقال به دیگر موقعیت‌های یادگیری نیز می‌باشد (فتحی‌آذر، بیرامی، واحدی ۱۳۹۳). روش یادگیری مشارکتی هم پشتوانه‌های محکم نظری دارد و هم از حمایت‌های دقیق تجربی برخوردار است. یادگیری مشارکتی همچنین از نظریه یادگیری و الگوهای

شامل مهارت‌های کلامی و غیرکلامی، مهارت‌های فرازبانی، مهارت‌های برقراری ارتباط، مهارت‌های ارتباط با غریبه‌ها، مهارت‌های برقراری دوستی، مهارت‌های ارتباط با جنسیت مخالف و مهارت‌های گسترش تعاملات اجتماعی است (فاتحی زاده، ۱۳۹۰).

ارتباط، حلقه‌ی اتصال فرد با خود، با جمع و بالعکس است. تقریباً همه‌ی اندیشمندان بر این عقیده‌اند که سنگ زیرین تمدن و فرهنگ بشری ارتباطات بوده است و بدون وجود ارتباطات، فرهنگ شکل نمی‌گیرد که انتقال یابد و عناصر اجتماعی پدید آید (جولیا، ۲۰۱۰).

بخش مهم همیاری در یادگیری آموزش مهارت‌هایی است که برای مشارکت موثر افراد در فعالیت‌های گروهی لازم است. معلم باید مهارت‌های درون گروهی و مهارت‌های اجتماعی از قبیل ارتباط اعضا با یکدیگر را مشخص کند. برخی از این مهارت‌ها عبارتند از: پیگیری وظایف و پای به پای گروه حرکت کردن، فهمیدن پاسخ‌های گروه و موافقت آگاهانه افراد با آنها، احترام گذاشتن به نظریه‌های اعضای گروه، گوش دادن به فردی که در حال سخن گفتن در گروه است. آرام و ملایم حرف زدن در گروه، نقد و بررسی نظریه‌های ارائه شده به جای انتقاد از افراد اساتید باید این مهارت‌ها و نظایر آن را که برای پرورش رفتارهای اجتماعی دانشجویان ضروری است، به آنان آموزش دهند (مکلف سربند ۱۳۸۶).

مهارت‌های ارتباطی رفتارهایی است اکتسابی که از طریق مشاهده، مدل‌سازی، تمرین و بازخورد آموخته می‌شود و دارای ویژگی‌های زیر است، رفتارهای کلامی و غیر کلامی را در بر می‌گیرند و پاسخ‌های مناسب و موثر را در بردارند، بیشتر جنبه تعاملی داشته، تقویت‌های اجتماعی را به حداکثر می‌رسانند و بر اساس ویژگی‌ها و محیطی که فرد در آن واقع شده است توسعه می‌یابد و از طریق آموزش رشد می‌کنند (مکلف سربند ۱۳۸۶).

علیرغم مزایای مثبت شده یادگیری مشارکتی، اجرای این عمل آموزشی در کلاس یا در حقیقت هر کدام از برنامه‌های ساختمند، چالشی است که اساتید زیادی دستیابی به

گروه با هم کار می‌کنند تا به هدف مشترکی برسند که هم کل گروه و هم فرد فرد اعضای گروه از آن سود می‌برند (سیف ۱۳۹۲).

یادگیری مشارکتی، گروه‌های کوچکی از دانشجویانی است که با هم به شکل تیمی فعالیت می‌کنند تا مسئله‌ای را حل نمایند، تکالیفی را انجام دهند یا به هدف مشترکی دست یابند (هراندز ۲۰۱۲).

به نظر جانسون و همکاران یادگیری مشارکتی به روشی خاص محدود نمی‌شود بلکه فراگیران بنا بر موقعیت و فلسفه خود شکلی از آن را بکار گیرند (فتحی‌آذر و همکاران ۱۳۹۳).

در این شیوه آموزشی یادگیرندگان، تکالیف خود را طراحی و بررسی می‌کنند و از فرایندهای تفکر خود، آگاهی دارند و از راهبردهای شناختی برای کسب اهدافشان بهره می‌جویند (کدیور، ۱۳۹۷).

کسب مهارت‌های ارتباطی نیز یکی از عناصر اساسی اجتماعی شدن فرد در کلیه فرهنگ‌ها است. مهارت‌های ارتباطی شامل مهارت در برقراری ارتباط با دیگران، مهارت گوش کردن، همدردی، ارتباط غیرکلامی، تشخیص احساسات خویش، نوبت‌گیری، حفظ موضوع و از این قبیل مهارت‌ها است، حال شخصی که دارای مهارت‌های ارتباطی است می‌تواند در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، انتخاب‌های درست و رفتارهای شایسته‌ای داشته باشد. در این راستا باید گفت که مهارت‌های ارتباطی به منزله آن دسته از مهارت‌هایی هستند که به واسطه آنها افراد می‌توانند درگیر تعامل‌های بین فردی و فرایند ارتباط شوند، یعنی فرایندی که افراد در طی آن، اطلاعات، افکار و احساس‌های خود را از طریق مبادله پیام‌های کلامی و غیرکلامی با یکدیگر در میان می‌گذارند (کاندریل ۲۰۰۹).

مهارت‌های ارتباطی یعنی برخورداری از دانش و توانایی زندگی یا کار و تحصیل در یک مکان بر مبنای قوانین ویژه به وسیله‌ی برقراری ارتباط صمیمی در نتیجه رفع نیازهای طبیعی و رسیدن به تعامل اجتماعی است که

دیدند و مهارت‌های ارتباطی قبل و بعد از آموزش مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش از پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی کوئین دام که مشتمل بر ۳۴ سؤال است و توسط موسسه کوئین دام (۲۰۰۴) منتشر شده است استفاده شد که پنج خرده مقیاس توانایی دریافت با درک پیام‌های کلامی و غیرکلامی، نظم دهی به هیجانان، مهارت گوش دادن، بینش نسبت به فرآیند ارتباط و قاطعیت ارتباطی در بر می‌گیرد. سؤالات پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت پنج تایی (هرگز نمره یک، به ندرت نمره دو، گاهیگاهی نمره سه، اکثر اوقات نمره ۴ و همیشه نمره ۵) می‌گیرد. سؤالات مربوط به هر زیر مقیاس به شکل زیر است. حداقل نمره ای که یک دانشجو می‌تواند از مهارت‌های ارتباطی کسب نماید ۳۴ و حداکثر ۱۷۰ می‌باشد. پایایی این آزمون توسط یوسفی (۱۳۸۵) با استفاده از روش آلفای کرونباخ، برابر با ۰/۸۱ گزارش شد (۵). به منظور بررسی روایی سازه‌ای آزمون مهارت‌های ارتباطی و نیز ساختار عوامل مهارت‌هایی ارتباطی در پژوهش یوسفی از شیوه آماری تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. بطور کلی هرچند در مطالعاتی از این دست به دلیل ارتباط مشارکت‌کنندگان با یکدیگر، مسئله روایی با چالش‌هایی مواجه است و امکان نسبت دادن تمامی اثر به امر مداخله با دشواری‌هایی روبروست؛ در این پژوهش روایی محتوایی پرسشنامه توسط اعضای هیئت علمی مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی مورد تایید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه گردید. داده‌های گردآوری شده با استفاده از آزمون‌های آماری تی استیودنت (مستقل) و مقایسه زوجی در نسخه ۲۳ نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که ۹۶ نفر از دانشجویان معادل ۴۶/۲ درصد کل پاسخگویان را پسران دانشجو و ۱۱۲ نفر دیگر دانشجویان معادل ۵۳/۸ درصد

آن را سخت می‌بینند (کرامتی، ۱۳۸۶). این دشواری‌ها به این دلیل رخ می‌دهند که اساتید از راه‌های ایجاد گروه‌های مشارکتی مؤثر، دیدگاه‌های تحقیقی و نظری که این رویکرد را تحت تأثیر قرار داده‌اند و راه‌هایی که آنها می‌توانند این اطلاعات را در کلاس‌های عملی به کار برند، فهم دقیقی ندارند. بی میلی اساتید به یادگیری مشارکتی همچنین ممکن است به دلیل نداشتن زمان برای آشنایی با رویکردهایی به واسطه همسال باشد که آنها فکر می‌کنند ممکن است به کنترل شان روی فرآیند یادگیری تحمیل کند، دشواری‌هایی که آن روی تغییرات سازمانی کلاس قرار می‌دهد، یا تعهدات حرفه‌ای که برای نگه داشتن تلاش‌هایشان مورد نیاز است، باشد (مکلف سربند ۱۳۸۶).

به طور کلی هدف از انجام این پژوهش مقایسه میزان تأثیر روش یادگیری مشارکتی و رابطه آن با مهارت‌های ارتباطی دانشجویان با روش تدریس سنتی از نوع سخنرانی می‌باشد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر نیمه آزمایشی بوده و از طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروهی با گروه کنترل (گروهی از دانشجویان که مداخله آموزشی دریافت نکردند صرفاً به شیوه سنتی آموزش دیدند) استفاده شد. نیمی از دانشجویان شرکت‌کننده در این مطالعه به عنوان گروه مداخله در کارگاه‌های آموزشی به شیوه مشارکتی حاضر شدند. به این ترتیب که دانشجویان به گروه‌های کوچک ۴ تا ۵ نفره تقسیم شدند و استاد یک سؤال چالش برانگیز مطرح می‌کردند و از هر گروه می‌خواستند که بعد از بحث و تبادل نظر در گروه، به سؤالات پاسخ گویند. جامعه آماری در پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان علوم پایه دانشکده پزشکی شیراز در سال ۹۸ تشکیل می‌دادند که تعداد آنها بر اساس اداره آموزش ۴۵۰ نفر بود. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران ۲۰۸ نفر تعیین گردید. که نیمی از دانشجویان به روش یادگیری مشارکتی آموزش

ندارد. به بیان دیگر مقادیر میانگین متغیر مهارت ارتباطی کل در میان دانشجویان پسر ($\bar{X} = 141/73$) و دانشجویان دختر ($\bar{X} = 141/15$) تفاوت آماری معنی داری ندارند. به منظور بررسی تفاوت میان نمرات قبل و بعد مهارت ارتباطی در گروه سنتی، آزمون مقایسه زوجی به عمل آمد که نتایج آن در جدول ۱ نشان داد اختلاف میانگین نمره قبل ($\bar{X} = 140/77$) و بعد ($\bar{X} = 140/54$) مهارت ارتباطی دانشجویان در گروه سنتی، با مقادیر ($t=0/848$; $p=0/398$) از نظر آماری تفاوت معنی دار نداشته است.

دیگر را دختران دانشجو تشکیل می دادند. ۱۰۵ دانشجو معادل ۵۰/۵ درصد پاسخگویان به گروه سنتی و ۱۰۳ نفر از آنان معادل ۴۹/۵ درصد به گروه یادگیری مشارکتی تعلق داشتند. میزان مهارت ارتباطی کل، براساس پرسشنامه ۳۴ سؤالی کوئین دام، در دامنه ۳۴ تا ۱۷۰ قرار دارد، بر این اساس مقادیر میانگین و انحراف معیار دانشجویان شیوه آموزشی سنتی ($140/54 \pm 2/46$) و مقادیر میانگین و انحراف معیار دانشجویان شیوه آموزشی مشارکتی ($142/31 \pm 1/98$) بود. نتایج همچنین نشان داد متغیر جنسیت بر متغیر مهارتهای ارتباطی کل در میان دانشجویان ($p\text{-value} = 0/084$) تأثیر معنی داری

جدول ۱. نتایج بررسی تفاوت میان نمرات قبل و بعد مهارت ارتباطی در گروه سنتی

Table1: Results of examining the difference between before and after communication skills scores in the traditional group

p-value	t (Paired t test)	بعد از مداخله		قبل از مداخله		تعداد نمونه	سنتی میزان مهارت
		SD	میانگین	SD	میانگین		
۰/۳۹۸	۰/۸۴۸	۲/۴۶	۱۴۰/۵۴	۲/۶۱	۱۴۰/۷۷	۱۰۵	مهارت ارتباطی

($p=0/009$) از نظر آماری تفاوت معنی دار داشته است؛ فلذا می توان اظهار داشت شیوه آموزشی مشارکتی بر میزان مهارت ارتباطی دانشجویان تأثیرگذار بوده است و دانشجویان این گروه از میزان مهارت ارتباطی بیشتری نسبت به قبل از آموزش به شیوه مشارکتی برخوردار بوده اند.

همچنین به منظور بررسی وجود تفاوت میان نمرات قبل و بعد مهارت ارتباطی در گروه مشارکت محور، آزمون مقایسه زوجی به عمل آمد که نتایج آن همانطور که جدول ۲ نشان می دهد اختلاف میانگین نمره قبل ($\bar{X} = 141/65$) و بعد ($\bar{X} = 142/31$) مهارت ارتباطی دانشجویان در گروه مشارکت محور، با مقادیر ($t=2/67$;

جدول ۲. نتایج بررسی تفاوت میان نمرات قبل و بعد مهارت ارتباطی در گروه مشارکتی

Table 2. Results of examining the difference between before and after communication skills scores in the collaborative group

p-value	t (Paired t test)	بعد از مداخله		قبل از مداخله		تعداد نمونه	مشارکتی میزان مهارت
		SD	میانگین	SD	میانگین		
۰/۰۰۹	-۲/۶۶۸	۱/۹۸	۱۴۲/۳۱	۲/۴۱	۱۴۱/۶۵	۱۰۳	مهارت ارتباطی

سنتی و مشارکت محور از آزمون تی مستقل استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد اختلاف میانگین نمره مهارت

به منظور بررسی فرض اصلی این پژوهش مبنی بر میزان مهارت ارتباطی و ابعاد آن در میان گروههای آموزشی

آماري معنی دار بوده است، لذا می توان اظهار داشت متغیر مداخله یادگیری مشارکتی به شکلی معنادار موجب تعالی و ارتقای مهارت‌های ارتباطی دانشجویان در گروه مشارکت محور گردیده است.

ارتباطی دانشجویان، در دو گروه سنتی ($140/58 \pm 2/46$) و مشارکت محور (با ورود متغیر مداخله مشارکت در درس آداب پزشکی به شیوه یادگیری مشارکتی) ($1/98$) $(\pm 31/142)$ با مقادیر ($t=2/67$; $p=0/001$) از نظر

جدول ۳. میزان مهارت ارتباطی و ابعاد آن در میان گروه‌های آموزشی سنتی و مشارکت محور

Table 3. The level of communication skills and its dimensions among traditional and participation-oriented educational groups

p-value	t	مشارکت محور		سنتی		تعداد نمونه	مهارت ارتباطی و ابعاد
		SD	میانگین	SD	میانگین		
۰/۰۰۰	-۵/۵۷	۱/۹۸	۱۴۲/۳۱	۲/۴۶	۱۴۰/۵۸	۱۰۳	مهارت ارتباطی
۰/۷۱۶	۰/۳۶۵	۱/۳۵	۳۶/۹۱	۱/۴۶	۳۶/۸۲	۱۰۳	دریافت و ارسال پیام
۰/۲۸۲	-۱/۰۸	۲/۰۹	۳۸/۶۹	۲/۷۵	۳۸/۲۸	۱۰۳	کنترل عاطفی
۰/۸۸۴	۰/۱۴۶	۱/۰۲	۲۴/۴۷	۱/۴۵	۲۴/۴۹	۱۰۳	مهارت گوش دادن
۰/۰۰۱	-۳/۲۸	۰/۹۰۳	۲۱/۴۳	۰/۹۸۹	۲۰/۹۶	۱۰۳	بینش و آگاهی به فرایند ارتباط
۰/۰۰۸	-۲/۷۲	۱/۷۷	۲۰/۸۰	۲/۱۶	۲۰/۰۰	۱۰۳	ارتباط توأم با قاطعیت

نتایج این آزمون همچنین نشان داد میانگین و انحراف معیار مهارت‌های ارتباطی دانشجویان در ابعاد توانایی دریافت و ارسال پیام ($36/82 \pm 1/45$) و ($1/35$) $(\pm 91/36)$ ، با مقدار t و سطح معنی داری ($t=0/365$; $p=0/716$) کنترل عاطفی ($38/28 \pm 2/73$) و ($2/09$) $(\pm 69/38)$ ، با مقادیر ($t=1/08$; $p=0/282$)؛ بعد مهارت گوش دادن ($24/49 \pm 1/44$) و ($24/47 \pm 1/02$)، با مقادیر ($t=0/365$; $p=0/716$)؛ در دو گروه سنتی و یادگیری مشارکتی به ترتیب از نظر آماری تفاوت معنی داری نداشته است. در بعد بینش و آگاهی نسبت به فرایند ارتباط در گروه سنتی ($20/96 \pm 0/989$) و گروه یادگیری مشارکتی ($21/43 \pm 0/903$) با مقدار t و سطح معنی داری ($t=3/28$; $p=0/001$)؛ و نهایتاً مقادیر آماره-های توصیفی در بعد ارتباط توأم با قاطعیت در دو گروه سنتی و یادگیری مشارکتی به ترتیب ($19/98 \pm 2/15$) و ($20/177 \pm 8/0$) نیز با مقدار t و سطح معنی داری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد مهارت ارتباطی (نمره کلی) دانشجویانی که به شیوه مشارکتی آموزش دیده‌اند نسبت به دانشجویان آموزش دیده به روش سنتی به شکل معنی داری متفاوت است و دانشجویان گروه مشارکتی به طور کلی از سطح مهارت ارتباطی قوی تری برخوردار بودند.

آزمون مقایسه زوجی به عمل آمده از مقایسه میانگین‌های ابعاد بینش و آگاهی نسبت به فرایند ارتباط و بعد ارتباط توأم با قاطعیت نیز نشان داد یادگیری مشارکتی در این دو حیطة موجب ارتقای مهارت ارتباطی دانشجویان گردیده است و دانشجویان آموزش دیده به روش

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد مهارت ارتباطی (نمره کلی) دانشجویانی که به شیوه مشارکتی آموزش دیده‌اند نسبت به دانشجویان آموزش دیده به روش سنتی به شکل معنی داری متفاوت است و دانشجویان گروه مشارکتی به طور کلی از سطح مهارت ارتباطی قوی تری برخوردار بودند.

آزمون مقایسه زوجی به عمل آمده از مقایسه میانگین‌های ابعاد بینش و آگاهی نسبت به فرایند ارتباط و بعد ارتباط توأم با قاطعیت نیز نشان داد یادگیری مشارکتی در این دو حیطة موجب ارتقای مهارت ارتباطی دانشجویان گردیده است و دانشجویان آموزش دیده به روش

(۱۹۹۴)، هانگ (۲۰۰۱) همسو می باشد. طبق یافته های تحقیق، دانشجویان از نظر میزان مهارت‌های ارتباطی نسبت به دانشجویانی که به روش سنتی آموزش دیده اند موفق تر بودند و یادگیری مشارکتی بر قاطعیت در ارتباط و ابراز وجود دانشجویان تأثیر مثبت داشته است.

بدین ترتیب نتایج تحقیق نشان می دهد که یادگیری مشارکتی باعث افزایش رشد مهارت های ارتباطی در دانشجویان می شود. به منظور افزایش توان یادگیری دانشجویان و ارتقای مهارت های ارتباطی آنان در تمام حیطه ها و در نهایت به منظور توانمند سازی دانشجویان در برقراری ارتباط صحیح با دیگران و ارتقای مهارت های آنان در ابعاد عاطفی، درک پیام، مهارت های کلامی و غیر کلامی، بینش نسبت به فرآیند ارتباط و قاطعیت در ارتباطات استفاده از روش های فعال به ویژه روش یادگیری مشارکتی توصیه می گردد.

آموزش و پرورش، آموزش عالی و کلیه مراکز آموزشی به عنوان مهم ترین نهادهای ایجاد تغییر و تحول در جامعه باید همواره از روشهای نوین به منظور بازدهی و موفقیت دانش آموزان و دانشجویان استفاده نمایند. اخلاق در پژوهش: پرسشنامه با رضایت دانشجویان تکمیل شد و کلیه اطلاعات محفوظ می ماند.

پیشنهادهای پژوهش

__ با توجه به حاکمیت استفاده از شیوه های تدریس سنتی در نظام آموزشی ایران و ضرورت رشد مهارت های ارتباطی در دانشجویان، لزوم یادگیری مشارکتی در مراکز آموزشی بیش از پیش احساس می شود؛ لذا به منظور انجام این مهم پیشنهاد می شود با برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی پیرامون آموزش و یادگیری مشارکتی در سطوح اساتید و دانشجویان بستر فرهنگی مناسبی ایجاد گردد.

__ لزوم تحقیقات گسترده تر و کلان تر در خصوص تأثیر یادگیری به شیوه مشارکتی و روشن شدن کمی ها و کاستی ها

مشارکتی از بینش و آگاهی بالاتر در خصوص فرایند ارتباط و همین طور از قاطعیت بیشتری نسبت به دانشجویان شیوه سنتی برخوردار می باشند.

براساس نتایج این مطالعه تفاوتی معنی دار در ابعاد توانایی دریافت و ارسال پیام، کنترل عاطفی و مهارت گوش دادن در دانشجویان آموزش دیده به روش مشارکتی و سنتی مشاهده نشد.

حاجی حسینلو و خالقیخواه (۱۳۹۶) در پژوهش خود همسو با مطالعه حاضر نشان دادند یادگیری مشارکتی بر خودکارآمدی ریاضی و خودپنداره ریاضی فراگیران تأثیر معناداری دارد. نتایج این پژوهش در خصوص اثربخشی تدریس مشارکتی با مطالعات جباری و همکاران (۱۳۹۶)، مطالعات فیضی (۱۳۹۵) و فلاح کفشگری (۱۳۹۴) و همچنین نتایج پژوهش پار و بولفین (۲۰۱۵) که اشاره می کنند در روش سنتی به دلیل عدم ارتباط و همکاری استاد و شاگرد و وجود انضباط خشک، روابط نامناسبی میان آنان ایجاد می شود همخوانی دارد.

به طور کلی هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیرگذاری روش آموزشی یادگیری مشارکتی بر میزان مهارت‌های ارتباطی دانشجویان علوم پایه دانشکده پزشکی شیراز بود؛ که با مراجعه به نتایج، مشخص شد این شیوه آموزشی نسبت به روش آموزشی سنتی به شکل معناداری موجب تقویت مهارت‌های ارتباطی دانشجویان و همچنین تقویت حیطه های آگاهی و بینش نسبت به فرایند ارتباط و حیطه ارتباط توأم با قاطعیت در دانشجویان شده است. متغیر جمعیت شناختی جنسیت تأثیر معنی داری بر میزان مهارت‌های ارتباطی دانشجویان نداشت؛ ولی سن دانشجویان با میزان مهارت‌های ارتباطی آنان همبستگی مثبت و معنی داری داشت.

به بیانی ساده نتایج حاصل از یافته های تحقیق نشان داد روش تدریس مشارکتی در گروه یادگیری مشارکتی سبب بهبود بینش نسبت به فرآیند ارتباط و قاطعیت در ارتباط دانشجویان می شود. نتیجه این یافته با نتایج تحقیق های چینگ (۲۰۰۹)، کاگان (۲۰۰۱)، کرامتی (۱۳۸۱)، کوهن

technology in educational sciences in the sixth year of winter 2015, No. 2 (22).

Fathiazar, E., Beyrami, M., Vahedi, S., & Abdollahi, V. (2015). Comparison of the effect of teaching with analogy and cooperative learning in interaction with learning styles on learning outcomes and attitude towards science. *Journal of Modern Psychological Researches*, 9(33), 143-169 [in Persian].

Fatehizadeh, M., & Fathi, F. (2011). The investigation of the school performance in creating and training social skills of the Isfahan high school girl students. Researching project of Isfahan education organization [In Persian].

Gašević D, Joksimović S, Eagan BR, Shaffer DW. SENS: Network analytics to combine social and cognitive perspectives of collaborative learning. *Computers in Human Behavior*. 2019 Mar 1; 92:562-77.

Grady, S. E. (2011). Team-based learning in pharmacotherapeutics. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 75(7), 136.

Haji Hosseinlou, Kh. Khaleqkhan, AS (1396). The effect of collaborative learning with progress groups on Mathematical self-efficacy and self-concept. *Journal of Educational Psychology*, 13 (43), 137-117

Hargie A., Saunders K., Dixon d. Translated by Firozbakht M. *Communication skills in interpersonal communication*. Roshd Publications, Tehran, 1998

Hernández, R. (2012). Collaborative learning: increasing students' engagement outside the classroom. *US-China Education Review*, A (9), 804-812.

Hung, L, "Tidbits on the teaching of mathematics in girls Schools". *Chinese Education and Society*, Vol. 34. Issue 1, 2001.

_ به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پیشنهاد می شود روش تدریس به شیوه یادگیری مشارکتی را در تمام مراکز آموزش عالی کشور در یک دوره معین به اجرا گذارد.

محدودیت‌های پژوهش:

این تحقیق دارای محدودیت‌هایی بود از جمله عدم کنترل متغیرهای فردی و خانوادگی مانند ویژگی‌های شخصیتی، سطح فرهنگ و سطح رفاه خانواده و نیز محدود بودن تدریس تنها به دانشجویان علوم پایه که باید در تعمیم نتایج احتیاط لازم به عمل آید.

References

- Abbasi, R., Sadipoor, E., & Asadzadeh, H. (2016). Comparison of the efficacy of three methods of cooperative learning on social skills in second grade female students. *New Educational Approches*, 11(1), 105-124 [in Persian].
- Ching. Lin – Y, Implementation of Cooperative Learning in Junior High Physical – talent Students English Classes. Unpublished Masters Thesis. Department of APPLIED English, 2009
- Cohen. Elizabeth, Designing groupwork teacher, College press, Columbia University, 1944.
- Cochran W. (1977) *Sampling Techniques* 3rd Edition, Wiley publishers, New York.
- Faizi, A. Misrabadi, J. (1395). Meta-analysis of learners' gender interaction on the effect of participatory teaching methods and group discussion. *Journal of Education and Evaluation*, 9 (33), 83-103.
- Falah Kafshgari, Robabeh. Comparison of self-regulation skills in students of intelligent and traditional junior high school, information and communication

- Mirzakhani, M. Yaryar, F. Kadivar, P. The effect of collaborative learning method on self-esteem, development of communication skills and students' academic performance. Tabriz Scientific-Research Quarterly. Third year number 10. 2007 [In Persian].
- Mokalaf Sarband, Khalil. Investigating the effect of collaborative learning (Jig Sao type) on the development of social skills and academic achievement in the first grade of high schools in Ardabil in the academic year of 2006-2007. Master Thesis in Curriculum Planning. Faculty of Psychology and Educational Sciences [In Persian].
- Parr, G., & Bulfin, S. (2015). Professional learning and the unfinalizable: English educators writing and telling stories together. *Changing English*, 22(2), 157-175.
- Seif, A. (2014). *New Educational psychology (Learning and Educational Psychology)*. Fifth edition, Tehran; Doran Issue [In Persian].
- Jabari, K. Imanzadeh, A. Ahmadzadeh, R. (2017) Comparison of the effect of e-learning with traditional methods on learning English language skills. *Information Technology*, 7 (43), 127-143.
- Julia, E. (۲۰۱۰). children's books you must read before you growth up. Aelaborative processing explanation of depth of processing: in craik .F. M. (ed). Hillsdale, NY: Erlbaum.
- Kadivar, p (1397) *Learning Psychology*. Tehran: Samt.
- Kagan –s. (2008) the s (2008) the structural approach to cooperative learning. *educational leadership*, January. Ellis R, Whittington D. *New Directions in Social Skill Training*. croom helm. Jan 1983: 1-39
- Kandril, J. (2009). 101 ways of instantly improvement of communication skills.
- Keramati, M., & Hosseini, B. M. (2008). The effect of cooperative learning on the Student's educational achievement in physics. *Journal of Psychology and educational sciences*, 2, 147-165. [In Persian]
- Liu, S.-N. C., & Beaujean, A. A. (2017). The effectiveness of team-based learning on academic outcomes: a meta-analysis. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 3(1), 1-14.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۱

مقایسه تأثیر یادگیری مشارکتی و شیوه سنتی یادگیری (سخنرانی) بر مهارت‌های ارتباطی دانشجویان مقطع پایه رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۹۸

فاطمه رحیمی: دانشجوی کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.
فاطمه قاسمی: دانشجوی کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.
حسن رهگذر*: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف مقایسه تأثیر یادگیری مشارکتی و شیوه سنتی یادگیری بر مهارت‌های ارتباطی دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۹۸ انجام شد. این پژوهش از نوع مطالعات نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون بود. جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانشجویان علوم پایه دانشکده پزشکی شیراز در سال ۹۸ بود. نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران ۲۰۸ نفر تعیین گردید. که به روش یادگیری مشارکتی آموزش دیدند و مهارت‌های ارتباطی قبل و بعد از آموزش مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش از پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی کوئین دام که مشتمل بر ۳۴ سؤال است و توسط موسسه کوئین دام (۲۰۰۴) منتشر شده است استفاده شد. داده‌های گردآوری شده با استفاده از آزمون‌های آماری تی استیودنت و مقایسه زوجی در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد میانگین و انحراف معیار دانشجویان شیوه آموزشی سنتی $(142/31 \pm 2/46)$ و میانگین و انحراف معیار دانشجویان شیوه آموزشی مشارکتی $(140/54 \pm 1/98)$ می‌باشد. براساس نتایج این پژوهش می‌توان اظهار داشت دانشجویان آموزش دیده به روش مشارکتی از بینش و آگاهی بالاتر در خصوص فرایند ارتباط و همین‌طور از قاطعیت بیشتری نسبت به دانشجویان شیوه سنتی برخوردار می‌باشند. نتایج پژوهش نشان داد که شیوه آموزشی مشارکتی بر میزان مهارت ارتباطی دانشجویان تأثیرگذار بوده است و دانشجویان از میزان مهارت ارتباطی بیشتری نسبت به قبل از آموزش برخوردار بوده‌اند و یادگیری مشارکتی به شکلی معنادار موجب تعالی و ارتقای مهارت‌های ارتباطی دانشجویان در گروه مشارکت محور گردیده است.

واژگان کلیدی: یادگیری مشارکتی، آموزش سنتی، مهارت‌های ارتباطی، دانشجویان.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

Email: rahgozar.hasan@yahoo.com